

María Victoria Moreno no Fondo *O Facho*

Arquivo da Real Academia Galega

REAL ACADEMIA GALEGA

María Victoria Moreno no Fondo *O Facho*

Arquivo da Real Academia Galega

- Recorte de *La Voz de Galicia* sobre a conferencia de María Victoria Moreno “O ensino das linguas vernáculas”, pronunciada na Coruña o 23 de maio de 1975 dentro do ciclo de conferencias organizado pola Agrupación Cultural O Facho “Galicia e a muller galega”
- Recortes de *El Ideal Gallego* sobre a conferencia de María Victoria Moreno “O ensino das linguas vernáculas”, pronunciada na Coruña o 23 de maio de 1975 dentro do ciclo de conferencias organizado pola Agrupación Cultural O Facho “Galicia e a muller galega”
- Carta de María Victoria Moreno ao Facho (26 de marzo de 1975)
- Copia de carta do Facho a María Victoria Moreno (16 de abril de 1975)
- Carta de María Victoria Moreno ao Facho con recensión biográfica e guión da conferencia “O ensino das linguas vernáculas”
- Programa do ciclo “Galicia e a muller galega” organizado polo Facho (maio 1975)
- Mecanoscritos de “Conto de Mariquiña” para a quinta edición do concurso de contos infantís do Facho (1972)
- Mecanoscrito de “Crarisca” para a quinta edición do concurso de contos infantís do Facho (1972). O relato mereceu o segundo premio
- Carta de María Victoria Moreno ao Facho agradecendo o premio concedido a “Crarisca” (30 de maio de 1972)
- Carta de María Victoria Moreno ao Facho agradecendo a autorización para publicar “Crarisca” xunto a outros de *Mar adiante*
- Mecanoscrito do relato “A brétema” para a sexta edición do concurso de contos infantís do Facho (1973)
- Bases do oitavo concurso de contos infantís O Facho
- Mecanoscrito do relato “O cataventos” para a oitava edición do concurso de contos infantís do Facho (1975). O texto foi distinguido co primeiro premio
- Resolución do xurado do oitavo concurso de contos infantís O Facho
- Carta de Xavier Senín ao Facho solicitando autorización para traducir e publicar en catalán o conto “O cataventos”

María Victoria Moreno:

«A MULLER E A PRIMEIRA DESERTORA DO GALEGO»

«Hoxe a esperanza da supervivencia da lingua vernácula está na burguesía das vilas»

Onte pola tarde, na sala de actos da Casa da Cultura da Coruña, tivo lugar a primeira conferencia de un novo ciclo organizado pola Agrupación Cultural «O Facho» denominado «Galicia e a muller galega». Este ciclo, que pretenden os organizadores consistir de seis sesións contando a de onte, estará todo el desenvolvemento por mulleres que traballan en diferentes esferas e situacións do vivir galego: profesoras, escritoras, monxas, abogadas e mestras de ensino primario. Trátase de manifestar dese xeito a incorporación activa da muller galega ás tarefas de reconstrución espiritual de Galicia.

María Victoria Moreno Márquez, profesora de ensino medio escritora, foi a encargada de desenvolver o primeiro tema: «O ensino das linguas vernáculas». Feita a presentación do ciclo e da conferenciante polo presidente da entidade organizadora do ciclo, Moreno Márquez, entre outras cousas dixo:

«O galego, por razóns de índole non lingüística, atópase nunha situación de inferioridade co respecto ó castelán. A situación creada remata por ter repercusións de índole lingüístico, sendo a primeira delas a fragmentación. A fragmentación produce inseguridade e a inseguridade produce o reduccionismo a favor do castelán.

O estaren en contacto galego e castelán, dase unha mutua permeabilización que non ten maiores consecuencias pró castelán porque é lingua de máis prestixio, porque está sostida por un grafoloxo forte e unificado e máis porque se fala fora das fronteiras galegas. Polo contraño, a permeabilización do galego por parte do castelán é unha se-

ria ameaza pró súa perxuralidade.

A lingua nativa —non quero dicir vernácula polas implicacións peiorativas que ten o término— débese manter como sexa porque a súa perda conleva a desaparición da idiosincrasia rexional, cuxa, en definitiva, que de xenera en perxurio do país todo.

A eirexa e máis escola teñen un grande papel na defensa do galego, pero atópanse coa dificultade da alienación colectiva que fai ós galegos preferir eirexa e máis escola en castelán.

A administración pública e máis medios de comunicación teñen na súa man a mentalización do pobo.

As linguas nativas chámanse maternas. Pero no intre que vivimos cómpre preguntarse se o galego non será mellor lingua paterna, xa que son os homes os que o falan preferentemente.

A muller, máis sensible ós prexucios sociais, é a primeira desertora do galego, feito que repercute na desgaleguización dos seus fillos.

O reducto do galego era antes a aldea. Hoxe a esperanza da súa supervivencia está na burguesía das vilas.

Ao remate, o público asistente mostrou con fortes aplausos o seu agrado.

LA VOZ DE GALICIA
24-V-75

REAL ACADEMIA GALEGA

Recorte de *La Voz de Galicia* sobre a conferencia de María Victoria Moreno “O ensino das linguas vernáculas”, pronunciada na Coruña o 23 de maio de 1975 dentro do ciclo de conferencias organizado pola Agrupación Cultural O Facho “Galicia e a muller galega”

24-V-75

A esperanza do galego está hoxe na burguesía das vilas

A muller, máis sensible ós prexuícios sociais, é a primeira desertora do galego ● Conferencia de Victoria Moreno no ciclo "Galicia e a muller galega", de O Facho

Oute pola tarde, na sala de actos da Casa da Cultura da Cruña, tuvo lugar a primeira conferencia de un novo ciclo organizado pola Agrupación Cultural "O Facho" nomeado "Galicia e a muller galega". Este ciclo, que pretenden os organizadores consta de seis sesións excitando a de onte, estará todo el desenvolvido por mulleres que traballan en diferentes esferas e situacións do vivir galego: profesoras, escritoras, monxas, abogadas e mestras de ensino primario.

María Victoria Moreno Márquez, profesora de ensino medio e escritora, foi a encargada de desenvolver o primeiro tema: "O ensino das linguas vernáculos". Feita a presentación do ciclo e da conferenciante polo Presiden-

te da entidade organizadora do ciclo, Moreno Márquez, entre outras cousas dixo:

FRAGMENTACION E INSEGURIDADE

O galego, por razóns de índole non lingüística, atópase nunha situación de inferioridade respecto do castelán. A situación creada remata por ter repercusións de índole lingüística, sendo a primeira delas a fragmentación. A fragmentación produce inseguridade e a inseguridade produce o reduccionismo a favor do castelán.

O estaren en contacto galego e castelán, dáse unha mutua permeabilización que non ten maiores consecuencias pró castelán porque é lingua de máis prestixio, porque está sostida por un grafolecto forte e unificado e máis porque se fala fora das fronteiras galegas. Polo contrario, a permeabilización do galego por parte do castelán é unha seria ameaza pró súa persoalidade.

A lingua nativa —non quero decir vernáculo pois implicacións peiorativas que ten o término— débese manter como sexa porque a súa perda conleva a desaparición da idiosincrasia rexional cousa, en definitiva, que dexenera en perxuício do país todo.

A igrexa e maila escola teñen un grande papel na defensa do galego, pero atópase coa dificultade da alienación colectiva que fai ós galegos preferir eirexo e máis escoja en castelán.

A administración pública e mailos medios de comunicación teñen na súa man a mentalización do pobo.

A MULLER, DESERTORA DO GALEGO

As linguas nativas chámanse *maternas*. Pero no intre que vivimos compría preguntarse se o galego non sería mellor lingua paterna, xa que son os homes os que o falan preferentemente.

A muller, máis sensible ós prexuícios sociais, é a primeira desertora do galego, feito que repercute na desgalleguización dos seus fillos.

O reducto do galego era antes a aldea. Hoxe a esperanza da súa supervivencia está na burguesía das vilas.

Ao remate, o público asistente mastrou con fortes aplausos a

REAL ACADEMIA GALEGA

Recorte de *El Ideal Gallego* sobre a conferencia de María Victoria Moreno "O ensino das linguas vernáculos", pronunciada na Coruña o 23 de maio de 1975 dentro do ciclo de conferencias organizado pola Agrupación Cultural O Facho "Galicia e a muller galega"

Arde. de Vigo, 13-5°C

Pontevedra, 26 - martes

Pontevedra

Meus amigos:

Recibín a súa estenta carta e quero unificar-
vos todas primeiramente o meu agradecemento por
se lembraren de min e despois a miña compromiso-
dade, tanto no que respecta a participar neste ciclo de
conferencias como o tema que me esbozou.

As milloras datas pra min serían as de derre-
dura quincena de maio (20, 23, 27 e 30), ^{tema o 16...} sin
maior preferencia por ningúnha delas en concreto.
Gustaríame poder deixar en man de vostedes, por
elles facilitar o traballo, a decisión da data. Pro-
soulles unha muller moi atarefada e os días de
só 24 horas non me che fan pra nada os meses
des veces.

REAL ACADEMIA GALEGA

Carta de María Victoria Moreno ao Facho
(26 de marzo de 1975)

A' orde das hias novas, mandellas un
ordide sendo

Maria V. Moron

Agrupación
Cultural "O FACHO"

Federico Tapia, 12-1.º C

A CRUÑA, 26 de abril de 1.975

Sr.ª. D.ª. M.ª. Victoria Moreno

Pontevedra

Amiga nosa:

Temos recibido a súa de 26 do mês pasado e agradecemoslle sinxelamente a súa resposta positiva. Si non lle escribimos denantes foi por mor de algunhas respostas pendentes, necesarias para artellar todo o ciclo.

A data que mellor nos iría para a súa conferencia sería a do 28 de maio, vernes. No caso de que estes de acordo pregámoslle o urxente envío do guión para solicitar os permisos necesarios.

Na agarda das súas novas, saúdana cordialmente os seus amigos,

Por O FACHO

REAL ACADEMIA GALEGA Fdo. / Xosé Villar Calvo /Seg.

Carta de María Victoria Moreno ao Facho
con recensión biográfica e guión da conferencia
"O ensino das linguas vernáculas"

Meus amigos: enviolles curriculum
e mais finis. Todo vai escrito a meu por-
que sou neste intre os tres do menin e
non podo despertar coa mo' finis e' mine
filla nin a rapotea dos veciños. Perdón.

Agradeitolles os seus infundentos polo
meu desplotemento e mais estoucia no Crunio.
Pero non hai problema de ninfia xeito:

REAL ACADEMIA GALEGA

iréi no meu coche e voltarei a Ponte-
vedra esa mesma noite.

Na agrade de poder falar mais lon-
qamente o día 23, sendolles

Meus Victorias

REAL ACADEMIA GALEGA

- Naci en Valencia de Alced'ntoro (Lloceres) - 1-V-41
- Fixeu Bachillerato en Barcelona.
- Acedi o primeiro premio literario ós 14 anos no Liceo Francés de Barcelona, escribindo en francés.
- Licenciado en Filoxia Románica pola Universidade de Madrid - 1963
- Adquirido de Ensino Medio por oposición libre - 1965
- Finalista no "Cate Gips'án" en 1969.

- 2º premio "O Facho" 1971
- 1º premio relato, Quinta -
rães - 1970
- Publicacións: Mor adiante,
Edición do bestro. Os novísimos
de poesía belele - Akel.
- Artigos
- Conferencias
- Cursos de belele en Ponte -
vedra, Vila do Conde e Ourense.

O Eusino das linguas vernáculos

¿ Por qué vernáculos? — Unha ollada
o pasado. — **Difosia**, frecuencia, **permeabilización**, **inseguridade**, **reducio-
nismo**. — **Eirexo**, **escola**, **administración**,
medios de comunicación. — **Actitude e
responsabilidade da muller neste problema.**

REAL ACADEMIA GALEGA

Agrupación
Cultural "O FACHO"

Federico Tapia, 12-1.º C
A CRUÑA

PROGRAMA DO CICLO

"GALICIA E A MULLER GALEGA"

CONF. Nº	DATA	CONFERENCIANTE	TEMA
1	23-V vernes	Mª. VICTORIA MORENO MÁRQUEZ Profesora de Ensino Medio	O ENSINO DAS LINGUAS VERNÁCULAS
2	30-V vernes	Mª. XOSÉ QUEIZÁN VILAS Escritora	SITUACIÓN DA MULLER NA FAMILIA E NA SOCIEDADE
3	3-VI martes	Mª. DAS MERCÉS SUÁREZ DÍAZ Abogado	O DEREITO E A MULLER EN GALICIA
4	6-VI vernes	MARTA GARCÍA DE LEANIZ Monxa e mestra	A EIREXA EN GALICIA E A MULLER
5	10-VI martes	TERESA GARCÍA-SABELL TORMO Profesora universitaria	A CULTURA GALEGA HOXE
6	13-VI vernes	FELISA GARCÍA CASTRO Mestra	A EMIGRACIÓN E A MULLER GALEGA

1975

ENERO		FEBRERO		MARZO	
L	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	L	
M	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	M	
M	8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26	M	
J	9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	J	
V	10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	V	
S	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	S	
D	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	D	
ABRIL		MAYO		JUNIO	
L	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	L	
M	8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	M	
M	9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	M	
J	10 17 24	8 15 22 29	5 12 19 26	J	
V	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	V	
S	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	S	
D	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	D	
JULIO		AGOSTO		SEPTIEMBRE	
L	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29	L	
M	8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30	M	
M	9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24	M	
J	10 17 24 31	7 14 21 28	4 11 18 25	J	
V	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26	V	
S	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	S	
D	6 13 20 27	3 10 17 24 31	7 14 21 28	D	
OCTUBRE		NOVIEMBRE		DICIEMBRE	
L	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	L	
M	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	M	
M	8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	M	
J	9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	J	
V	10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	V	
S	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	S	
D	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	D	

laboratorios alter, s. a.

Programa do ciclo "Galicia e a muller galega"
organizado polo Facho (maio 1975)

9

CONTO DE MARIQUIÑA

V pra nenos

Vento da terra

Mecanoscrito de "Conto de Mariquiña"
para a quinta edición do concurso de contos infantís do Facho (1972)

REAL ACADEMIA GALEGA

CONTO DE MARIQUIÑA

Mariquiña vivía cos seus pais nunha aldea a dous ou tres kilómetros da cidade. O seu pai traballaba de albañil e a súa nai nas labours das mulleres: coidaba dos cochos, das galiñas, da casa e máis dun leiro pequeniño que había ó carón dela.

Mariquiña non tiña irmáns: daquela era moi grande porque non había outro maior i era moi pequena porque non había outro menor. A verdade é que Mariquiña, sendo aínda moi pequena, traballaba coma unha muller, axudaba moito á súa nai e máis sabía que o pan non é un regalo caído do ceo.

Queimadiña co sol no vran, enchoupadiña coa choiva no inverno, facía tódolos días o camiño da aldea prá cidade e voltaba da cidade prá aldea. Sempre levaba un cestiño na man: cando iba, coa comida do pai. Cando voltaba, cos mandados da nai.

Facendo tódolos días o mesmo camiño, acadou moitos amigos: o ferreiro de Cabicastro, a leiteira de Vilaxeada, o crego de San Xusto, os rapaces de don Manoel, as bestas do campo e máilos arbres, que moitas vegadas lle daban acougo.

Entre os habitantes do camiño sómentes un tiña moi mala fama: o lobo.

Decíalle o ferreiro a Mariquiña:

-Cando remate este traballo, heiche facer un coitelo moi afiado pra que poidas defenderte se atopas un día co lobo.

Pro o ferreiro andaba sempre moi atarefado e non daba feito o coitelo.

Decíalle a leiteira a Mariquiña:

-Ai, miña nena, heille decir ó meu home que faiga unha ducia de garabelos pra poñelos na veiriña do camiño. Así, miña reina, non atoparás xamás cun lobo vivo.

Pro a leiteira cansábase moito vendendo o leite i esquentábase de tódalas cousas ó chegar á casa.

Decíalle o crego a Mariquiña:

-Xa podes rezar, miña rapaza, pra non atopar co lobo no camiño. Éche moi turdio o lobo, miña nena.

Pro o crego non sabía moito de lobos e confundíaos co mesmo demo

Decíanlle os rapaces de don Manoel a Mariquiña:

-Has levar tódolos días un coello vivo no cesto. Se atopas co lobo, bótaslle o coello e arripiolas.

Pro os rapaces de don Manoel tampouco sabían moito de lobos. Maxinábanos tan tolos...

Nin as bestas nin os arbres criticaban xamáis do lobo.

Mariquiña non sabía qué pensar e ás veces alporizábase lembrando as parolas dos seus amigos.

-¿Qué farei eu -decía- se atopo cun lobo?

E atopóuno o día da tremoada.

Mariquiña voltaba prá aldea un serán mouro coma o inferno. Ollábanse os lóstregos na lonxanza e as nubes apurábanse moito nos camiños do ceo. A nena voaba cara á casa e as pingueiras da choiva mollábanlle a cariña, os cabelos e máilas roupas.

-Hei chegar axiña -decía-. Agárdame miña nai.

Pro a choiva iba a máis e a nena veuse na obriga de percuralo acougo dun carballo namentres escambraba.

Chegou a noite e aínda non escambrara. Mariquiña sentíu frío e máis medo. Ouservou unha cova na veira do camiño e coidou que nela estaría máis segura. Foise pra cova e dormeu un anaquiño.

Cando despertou ollou un gran can no limiar.

Dixo o can:

-Boas noites, pequena bonita.

E a nena respondéulle:

-Boas noites, meu amigo. ¿Cómo te chamas?

-Eu non teño nome -dixo o can- porque as xentes, que dan nomes ás cousas, non queren falar comigo.

-¿E logo? -dixo Mariquiña-

O can calou, caviloso. Non se arriscaba a decir que era un lobo pra non alporizar á rapaza. Por falar de outra cousa, preguntóulle:

-¿Tes moito frío?

-Moito, amigo can. Estóu tremelicando.

O lobo achegouse timidamente a Mariquiña e díxolle:

-Eu non teño frío. Imos repartila miña quentura.

E dormíronse xuntiños.

Un lóstrego despertounos e Mariquiña rompéu a chorar de medo.

O lobo amoucouse e decía:

-Non teñas medo, bonitiña. Se queres, déixoche a miña casa e voume baixo o carballo. Eu estou moi afeito ó frío.

-Eu estou moi ben contigo, amigo can.

-¿Por qué choras logo?

-É por culpa dos lóstregos.

-Se falamos un pouquiño -dixo o can- coido que vas perdelo medo a tódalas cousas do campo. Os lóstregos son tan fermosos na noite...

Mariquiña calaba.

-Eu non entendo ós homes -engadíu o lobo-: saben facelas millores casas, saben poñer garabelos na herba, saben afiar coitelos... E aínda alporízanse de todo.

-Na miña aldea -dixo a nena- sómentes alporizámonos dos lóstregos e máis dos lobos.

-¿Tamén ti, miña reina?

-Eu tamén, amigo can.

-Se prometes gardalo segredo, vouche decir unha cousa pra que non teñas medo dos lobos.

-Prometido -dixo Mariquiña-

Entón o lobo cavilou, baixou a cabeza e dixo:

-¿Douche eu medo?

-Toliño -dixo a rapaza-, ti es o meu amigo.

O lobo ollouna con tenrura i engadíu:

-Eu son un lobo, Mariquiña.

A nena quedouse abraiada. Díxolle:

-¿Vas me comer neste intre?

O lobo, moi tristeiro, respondéulle simplemente:

-Non.

-¿Vas me gardar logo pró almorzo?

-Non, Mariquiña -dixo o lobo bagoando-, na mañanciña imos xuntos buscalo almorzo no campo.

Entón a nena comprendéu que aq^uel lobo era moi bo. Enxoitóulle as bagoas, desulle un bico entre as orellas e preguntóulle:

-¿E tódolos lobos son coma ti?

O lobo, sorriseiro, díxolle:

-¿E tódalas rapazas son coma ti?

Mariquiña púxose roxa de vergoña;

-Perdóame, amigo lobo. Son un pouquiño tola. Eu ben sei que non hai dúas persoas igualiñas. Tampouco hai dous lobos ¿Nonsí?

-Moi certo -dixo o lobo-

E dorméronse novamente na cova.

Os pais de Mariquiña e máis tódolos veciños da aldea pasaron a noite toda percorando nos camiños. Chegaron ó carballo, viron o cestiño dos mandados e coidaron que a nena non estaría lonxe. Potaron unha olladiña e deron coa cova do lobo. Dixeron:

-Pobriña. Coméuna o lobo.

Colleron as escopetas, apuntaron pró limiar e dispararon. Oudiron un oubeo tristeiro e máis unha queixume. Foron logo ver e atoparon a Mariquiña, alporizada, e ó lobo cunha pata ferida. Os homes querían matar coas escopetas. A nena, abrazada ó colo do seu amigo, choraba e pregáballes que non lle fixesen xa máis mal.

Díxolles:

-Este lobo é millor ca vosoutros. Deixóume dormir na súa casa, quentóume co seu corpo, quitóume o medo dos lóstregos... E agora está ferido o pobriño.

Os homes non entendían nada. A nena engadiu:

-Este lobo é o meu can. Compre darlle o mesmo agarimo ca el me deu a min perante a noite.

Entón fóronse prá botica, mercaron unha boa menciña e curáronlle a pata ferida.

Agora o lobo chámase Garimoso. Adepredéu algunhas cousas dos homes, pro non todas: non é trigás nin medoso. Acompaña a Mariquiña tódolos días no seu camiño e, moi polido, abanea o rabo pra saudar ó ferreiro de Cabicastro, á leiteira de Vilaxeada, ó crego de San Xusto, ós rapaces de don Manoel e máis a tódalas persoas que din "bos días, Mariquiña" ó pasaren á súa veira.

As xentes da comarca, ó saberen esta historia, comenzaron a tratar ós lobos con máis respecto. Agora xa non lles poñen garabelos nin lles fan mal deles ós rapaces.

REAL ACADEMIA GALEGA

Vicente Moreno Márquez
Auda. de Vifo, 13, 5º, C / PONTEVEDRA

X

10

CRARISCA

V pra nenos

Noitada

Mecanoscrito de "Crarisca"
para a quinta edición do concurso de contos infantís do Facho (1972)
O relato mereceu o segundo premio

REAL ACADEMIA GALEGA

RESPECTADE ÓS VAGALUMES

Respetade ós vagalumes, rapaces, que cecáis un deles é Crarisca...

Os vagalumes son uns vermes moi xeitosiños que dormen perante o día e, na noite, brillan nos camiños coma as estrelas no ceo. Os vagalumes coidan que son moi importantes, que son moi fermosos, que o saben todo... E non se decatán de que ningún é máis importante, nin máis fermoso, nin máis sabio cós demais. Os pobriños -tan pequenos, tan debles- non saben que o ceo, perante o día, é azul. Non saben que a espuma do mar é máis brillante ca eles. Non saben que existen froles roxas, brancas, marsías. Non saben nada e máis son moi fachendosos. Pobriños...

En Portosouril existiron familias moi famosas de vagalumes: a de don Lumazo o rico, a de don Lueiro o listo, a de don Lumioso o traballador, a de dona Lumieira a fermosa, a de dona Luzada a silandeira... Outrora estas familias coidábanse moito da pureza do sangue non deixando casar ós fillos con calqueira. Casábanse os fillos de don Lumazo o rico coas fillas de dona Lumieira a fermosa. Casábanse os fillos de don Lueiro o listo coas fillas de dona Luzada a silandeira. E tiñan fillos ricos, fermosos, sabios, xuciosos... Agora este anxeio de pureza vai a menos e, por esta razón, non vos sei dicir de certo cál era a familia de Crarisca a tímida. Coido que sería neta de don Lumioso o traballador, que non casou con muller de boa familia.

Pois ben, acontecéu que Crarisca a tímida chegou a moza, alcendéuselle a luz no lombo e saíu ó camiño, moi leda, unha noite de primavera. Quedou abraiada ó decatarse de que a herba non era moura -coma a vira de pequena- senón verde. Escoitou por primeira vez o canto dos grilos. Ollou pró ceo e a coitadiña maxinou que, aló lonxe, había outros campos con herba, con grilos e máis con vagalumes.

E gustáronlle máis os vagalumes do ceo por seren menos fachendosos cós da terra.

-Pro non son vagalumes, Crarisca -díxolle o vento--.

Ele, aínda que era moi amiga do vento, non lle deu creto. Era moi nova e gustáballe soñar.

Os mocifios vagalumes pasaban á veira de Crarisca e decían-
lle:

Vou percurando mocifia
entre as herbas dos caniños.
Son mozo e rico, Crarisca,
¿Vasme querer por marido?

Ela respostaba a todos coas mesmas palabras:

Ai, vaite, vaite, mocifio,
porque eu teño o corazón
moi lonxe destes caniños.

¿Cómo iba casar cun vagalume da terra se estaba namorada
dos vagalumes do ceo?

E o vento aínda lle repetía:

-Crarisca, as lumiñas do ceo non son vagalumes coma ti.
Chámanse estrelas.

-¿E logo todas son femias, amigo vento?

-Non. Tamén hai luceiros.

-Luceiro -repetiu Crarisca-. Valeiquí un fermoso nome...

-Pro non son vagalumes, Crarisca. Non son vagalumes.

I ela, tan namoradaíña a coitada, non lle daba creto.

O vento incomodouse moito coa súa teima e botou unha lon-
ga tempada sin lle falar.

Namentres Crarisca puxo os ollos no luceiro máis branco
do ceo e o luceiro non se decataba de nada porque as estrelas,
aínda que ven todas as cousas da terra, non chegan coa súa ollada
á fondo dos corazóns.

Crarisca choraba día e noite, cunha queixume pequena, cunhas
lágoas miudiñas coma o orballo.

Os mozos vagalumes que outrora lle fixeran as beiras per-
curaron outras mozas, casáronse, tiveron fillos moi fermosos e fa-
chendeaban diante de Crarisca:

-O meu lamaciño éche moi forte. Xa adeprendeu a caniñar na

herba.

-O meu luceiriño éche moi espilido. Ten tolas a tódalas rapazas.

-A miña luzadiña éche moi boa moza. Ten unha lumina coma a lúa.

A Crarisca non lle pesaba non ter fillos e sentíase a nai de tódolos vagalumiños do campo. Porque os vagalumiños non eran tan fortes, nin tan espilidos, nin tan fermosos coma decían os seus pais e, ás vegadas, compría botarlles unha manciña pra camiñar na herba, pra percuralo xantar ou pra asconderse das persoas.

Un día dixo Crarisca ó vento:

-Heiche pedir un favor, amigo vento...

O vento ollóu pra ela moi serio e a lumina de Crarisca púxose roxa de vergoña. Calóu a coitada un anaquino e ó fin arriñóduse:

-¿Por qué non vas a xunto do luceiro e lle dis que estóu namorada del?

O vento coidóu que Crarisca toleaba, pro veuna tan tristeira... Díxolle:

-Iréi, Crarisca. Pro sospeito que o teu luceiro vai estoupar de risa. ¿Non ves que as estrelas son moito máis importantes cós vagalumes?

O vento partíu pró ceo. Crarisca non tiña acougo e, coa lumina roxa de vergoña, agardaba a resposta. E o vento demoróuse moito porque o luceiro estaba moi lonxe.

Despóis de moitas noites de inquedanza, voltóu o vento cun fermoso telegrama do luceiro pra Crarisca. Era un telegrama pequeniño coma os vermes e souril coma as estrelas. Decía:

SEMPRE TEU. SEMPRE XUNTOS NA LONXANZA.

Entón Crarisca soubo que amar e ser amada era o máis fermoso da vida. Fíxose máis boa, máis traballadora, máis limpa...

E vivíu moito tempo nesta beandanza.

Pro a vida das estrelas é moito máis longa cá dos vermes e acontecéu que o luceiro aínda era mozo cando Crarisca iba xa moi velliña. Non podía camiñar apresa e perdía cada noite un pouquiño de vista. Mareábase moitas veces e parecíalle que as estrelas

bailaban no ceo, todas mesturadas.

-¿Qué será de min -decía- se un día non chego a recoñecelo meu luceiro entre os outros?

E mandóulle co vento un telegrama:

VEN PERTO DE MIN. ESTOÚ CASE CECA.

O luceiro matinou moito enantes de decidir porque as estrelas -vosotros o sabedes, rapaces- son moi grandes e vémolas pequeniñas por culpa da lonxanza. Así, por non apesasar a Crarisca co seu grandor, coidou que era millor non baixar á terra. Pro compra facer algo pra consolar á vagalumiña namorada. I escribíulle unha carta moi fermosa que remataba cunha promesa: iba ser o menos preguiceiro dos luceiros, iba erguerse antes de chegar a noite, iba deitarse despóis de chegar o día... Iba estar soio no ceo ó comenzo e máis ó remate da noite pra que os ollíños de Crarisca, cansíños de tanto percuralo, non tivesen xamás a coita de non atopalo.

Agora, rapaces, xa sabedes por qué o luceiro non é lacazán. Pro compre lembrarse tamén de outra cousa... Respetade ós vagalumes, que cecís un deles ó Crarisca...

Meus señores, meus amigos:

Recibín a súa carta hai poucos días e aproveito o meu primeiro intre de acougo pra lles respostar.

En primeiro termo, quixera espresarlles o meu agradecemento, tanto pola atención que lles merecéu o meu cotiño coma pola súa amábel delicitación. Aínda que teño recibidos algúns outros premios literarios, éste foi certamente o que máis me aledou porque é a primeira vezada que fago literatura pra nenos e tamén a primeira vezada que compito con escritores galegos escribindo en galego. Eu nacín en Cáceres, fixen a licenciatura en Madride e hai pouco tempo que vivo nesta terra. Deste xeito, o premio que vostedes me outorgaron é pra min a testemuña de que Galicia me acolle no seu seo co mesmo agarimo que eu lle dou.

Encol das tres mil cincocentas pesetas, pódennas remesar do xeito que millor lles conveña a vostedes. Cecáis o xiro postal sexa o menos complicado.

Derradeiramente, quixera facerlles unha pregunta: o contiño que presentéi ó concurso é un capítulo dun libro pra nenos que vai saír á luz no outono. Eu desexaría saber se vostedes teñen inconveniente -de acordo coa base 7- en que o libriño saia con este conto. Agardo a súa resposta pra falar cos editores.

En agarda das súas novas, saúdalles atentamente

María V Moreno

María Victoria Moreno Márquez

Avda. de Vigo, 13, 5º C

Carta de María Victoria Moreno ao Facho
agradecendo o premio concedido a "Crarisca"
(30 de maio de 1972)

Meus señores, meus amigos:

Hai xa moitos días que lles debíe ter escrito e remborquentes non o fixen porque neste mes o traballo do Instituto non deixa a cougo pra nada. Priyollas prado a pola miña demora.

Recibin unha carta de vostedes, do teado o día 5, na que me autorizan a publicar o conto "Crarisca" xunto aos outros do librño que vai saír no outono. Estoullas fouda mente agraecida por seren tan atentos. A condición que me pñen heina couprir lo meior gusto porque, pra min, o deoir que o meu conto foi premiado no concurso do "Facho" non é unha obriga. É un honor.

Recibin tamén o xiro postal

Moi agraecida por todo e esa promesa de lles mandar un exemplor do librño ten xina como estas feitas de lles.

María V Moreno

21

1

a b r é t e m a

maría victoria moreno márquez

REAL ACADEMIA GALEGA

Mecanoscrito do relato "A brétema"
para a sexta edición do concurso de contos infantís do Facho (1973)

A brétema chámase Margarida.
Dígo volo, rapaces, porque -se
cadra- non o sabedes. Eu ente-
réime aínda onte.

REAL ACADEMIA GALEGA

Vilaxeada é unha aldeíña pequena,deitada na costeira da Peneda. Alí vivía,hai xa moitos anos,unha velliña moi vella que pasaba as noites a carón do lume.Os días pasábaos á porta da casa,acobexadiña baixo unha raiola de sol.Tiña as mans coma os sarmentos da vide e sempre quedinas no regazo.Tiña a cara agurradiña,coma os leiros labrados.Tiña os ollos cansiños de tanto traballar e a súa ollada parecía un aloumiño de vidro mouro.

Dende a súa porta vía pasar ós mozos,ós nenos...

(Ós vellos non os vía,que tamén estaban sentadiños ás súas portas.)

Vía pasar ó sol,ás nubes...

(Á brétema non a vía,que daquela non había brétema.)

Vía pasar ós menceiros,ós solpores...

En cada solpor vía fuxir un anaquiño da súa vida.Por eso sempre estaba a contalos.

-Trintaecatromil cincocentos setenta e cinco -decía-.Xa non me poden quedar moitos.

E o solpor chiscáballe o ollo dende o horizonte,como querendo decirlle:

-Miña aboa,aínda mañá hei vir bicarte nas meixelas.

E a velliña sorría.

Pro non todo era tan fermoso...

Decíanlle os mozos ó pasaren:

Hoxe temos moita presa...

Miña aboa,pra mañá

ímosche trager cereixas

fresquiñas do cereixal.

Pro os mozos esquenciáanse sempre das súas promesas e a velliña -agardando,agardando- decatábase de que xamáis os vería dos ollos.

Os nenos aínda eran piores.Chegaban mesmo a facerlle bulretas á vella,que non se podía defender.

Cantábanlle ó pasaren:

Valeiquí a vella rabexa

que xa non sabe fiar

REAL ACADEMIA GALEGA

e os ollíños de cristal.

Amoucíbase moito a coitadiña e calaba. De alí a pouco tiña o mantelo cheo dun orballo miudiño, dunhas pingueiras de choiva morna onde logo brilaba o sol.

E o sol, coa súa sorriso marela, preguntáballe:

Vella dos cabelos brancos,
a das bágoas no mantelo,
non quero verte chorando.
¿Qué che fixeron os nenos?

Ela non lle quería decí-la verdade ó sol pra que non se ano-
xase cos rapaces. Decíalle:

Eu choro porque son vella,
porque non podo fiar,
porque teño as mans de cera...
Porque morro de soidá.

O sol demorábase un pouquiño en fuxir pra confortala i ela,
acobexadiña baixo a raiola, deixábase querer.

Fíxose unha gran chorimiqueira...

Aínda que os mozos non se esquencesen dela, aínda que os nenos
non lle fixesen bulretas, choraba e choraba pra alongá-la carexa do sol.
Convirtíuse nunha froumiña tremante, cada vegada máis pequena.

E aínda choraba...

Foi aparecendo ó seu redor, no chan, un regatiño de vidro limpo
coma a prata. E a velliña -mermando, mermando- rematóu por se consumir
no regatiño.

Aquel día o sol deitouse moito máis tarde do adoitado. Ficóu
dando quentura ó regatiño deica enxoitalo todamente. Deica tornalo nunha
nube donda e branca que, empuxada polo vento, seguíu o camiño do sol por.

Cando xa voara por riba de tódalas casas de Vilaxeada, somen-
tes tiña dúas solucións: deitarse no cume da Peneda ou seguir cara ó
mar após do sol.

Ela -xa o sabedes- era moi amiga do sol. Pro estaba moi cansa
e máis sentía unha gran señardade de deixá-la súa aldea. Por eso deitóu-
se e durmíu deica a primeira luzada do día.

Aínda non se decatara de que non tiña ollos pra chorar, nin
pano pra alim...
Real Academia Galega

Real Academia Galega

razón desfíxérase no regatiño das bágoas...Pro a velliña non estaba afeita a ser brétema e non se decataba de nada.

Fíxoselle o día moi longo,moi longo...

Vía,ó lonxe,ós seus veciños.E dáballe noxo velos ollando pra ela,coas caras abraiadas,falando moito,facendo acenos moi estranos.

Ela quixo falar pra decirlles:

Son a vella Margarida,
veciña de Vilaxeada,
que por estar esquencida
tódalas tardes choraba.

Pro non atopou a boca e non poido decir nada.Somentes sintiu que un airiño morno a traspasaba toda.Entón desenganouse de ser brétema e dixo pra si:

-Cando chegue o solpor hei chorar aínda máis cóos outros días pra que se doia de min.Heille decir que quero ser Margarida e non esta cousa estrana que nin xiquera sabe falar coa xente.

E chegou o solpor,e a pobre velliña quixo chorar,e non atopou os ollos...Somentes sintiu unha friaxe de auga que a traspasaba toda.

E o solpor chiscoulle o ollo dende o horizonte,como querendo decirlle:

-Miña aboa,aínda mañá hei vir bicarte nas meixelas.

Logo fuxiu cara ó mar.

A velliña quedou anguriada.

Pasou así moitos días.Quediña na Peneda,silandeira,soia...

Pouquiño a pouco foi aprendendo a entendé-la voz do vento. Soubo por el que os veciños andaban á súa procura,que os mozos lle gardaban cestiños de cereixas,que os nenos querían darlle un bico,cada noite,enantes de deitárense.

E a coitadiña debecía por voltar á aldea.

Pro non podía decilo,nin podía chorar...E alí estaba,quediña e murcha,coma un paxariño engaiolado.

Outro día contoulle o vento unha cousa moi pavera.

Díxolle:

-Alí abaixo andan todos a rifar.Uns din que es unha pombiña nova que fixo o nido. Outros din que es a cabeleira dunha vella velliña.Mesmo quen asegura que es un facho de ovellas brancas.Non

REAL ACADEMIA GALEGA

se dan posto de acordo.

Margarida tivo desexos de rir. Pro decatouse de que tampouco podía. Somentes sintiu unha carexiña de vento que lle facía cóxegas ó redor.

E rematou poñéndose moi tristeira.

O de ser brétema, certamente, non era unha boa cousa. E o vento -sempre ceibe, sempre falador- comprendéuno axiña.

Díxolle a Margarida:

Eu son amigo das erbas,
falo nas noites coa xente,
levo a choiva prás aldeas
cando os leiros teñen sede.

E a velliña -abraiada, inqueda- paraba mentes nestas verbas. Ela quería ser coma o vento, pro non lle podía dar resposta.

Murchando, murchando, chegou a parecer unha xerga grisalla. O sol pasaba á súa veira e dáballle coores de froles -somentes un anaquiño- cando a bicaba. Pro non se decataba da súa tristura.

Logo chiscáballe o ollo dende o horizonte, como querendo decirlle:

-Miña aboa, aínda mañá hei vir bicarte nas meixelas.

E fuxía cara ó mar.

A pobriña xa non sabía qué facer coa súa anguria. Non imaxinaba que o vento -cavilando, cavilando- remataría por atopá-la solución.

Díxolle un día o vento:

Ti tes cariña de nube
e corazón aldeán.
Se queres deixá-lo cume
haste afacer a voar.

E, coma o vento sabía que Margarida non podería darlle resposta, coidou que sería millor non demorarse agardádoa.

Amovéuna da Peneda cun pulo soaviño. Logo, con carexas de pruma voandeira, arousóuna deica Vilaxeada e deixóuna deitadiña nos bicos dos arbres, nos cumios das casa^s, nas cruces dos cabazos, nas follas das froles, nas espigas do millo...

Foi tamén dar unha voltiña pola aldea pra avisar ás xentes que a vella Margarida voltara. E, coma os labregos entenden moi ben a voz do vento, todos souberon que decía:

Hoxe voltóu Margarida
da súa casa da Peneda.
Está nos cumios durmida,
está soñando nas veigas.

Saíron ás fiestras pra saudala e viron que a aldea toda esta-
ba envolta nunha nube branca,baixiña,morna...Viron tamén que as froles
se aledaran,que medraran as espigas,que amornara o tempo...

E non daban creto ó que vían.

Decatáronse axiña de que a brétema non era coma as nubes.Por-
que as nubes,que están feitas coa iauga do mar,non son amigas das per-
soas e voan sempre moi outas polo ceo.A brétema camiña perto da terra,
pousando nas azas dos paxariños ou nos cabelos dos nenos.As nubes le-
van lóstregos e tronos.A brétema somentes leva cheirumes de terra vi-
zosa.As nubes fan doiras que estragan os leiros.A brétema fai sorrir
ás froles,enxerma ás espigas e máis amorna ó tempo.

Por eso en Vilaxeada -e coido que en tódalas aldeas- queren
moi ben á brétema.E a brétema quere moi ben ós labregos.

Pro,coma aínda non perdéu todamente as súas teimas de velliña
chorimiqueira,ás veces ten antollos:vaise prá Peneda e demórase moito
en baixar.Faino somentes pra que lle pregunen,pra que lle dean conta
das coitas.

E os labregos,que xa o saben,mándanlle recado co vento.

Vós podedes escoitalo nas noites,rapaces.Se vai zunindo estas
verbas:

Margarida,baixa axiña,
que morren de sede os leiros,
que se murchan as espigas,
que tremelican os nenos.

Se sabedes de certo que é esto o que di e non outra cousa,
entón saíde ás fiestras...Veredes a Margarida,espalladiña en mil pin-
gueiras mornas,sorrindo dende os bicos dos arbres,dende os cumios das
casas,dende as cruces dos cabazos...

- - - - -

REAL ACADEMIA GALEGA

VIII CONCURSO DE CONTOS INFANTIS O FACHO

PATROCINADO POLA ENTIDADE «CAJA DE AHORROS-MONTE DE PIEDAD
DE LA CORUÑA Y LUGO»

Agrupación Cultural **O FACHO**

Federico Tapia, 12-1.º C

A CRUÑA

B A S E S

- 1.ª Os temas serán libres.
- 2.ª Cada concursante poderá mandar cantos contos queira.
- 3.ª Os contos presentados forzosamente deberán ser inéditos e estar escritos en idioma galego.
- 4.ª Consta de dúas seccións:
 - a) **CONTOS PRA NENOS**, que non teñen limitación de idade. b) **CONTOS DE NENOS**, que somentes poderán ser mandados por nenos e nenas de menos de quince anos, consinando a idade ao pé do traballo que mande, e corresponderán a dous grupos: 1) **Nenos entre dez e quince anos**; 2) **Nenos de menos de dez anos**.
- 5.ª A extensión de cada conto non poderá esceder de cinco cuartillas holandesas mecanografiadas a dobre espacio.
- 6.ª Os premios serán os seguintes:
 - a) **CONTOS PRA NENOS**: Un premio de 12.000 pesetas, outro de 6.000 pesetas e outro de 4.000 pesetas.
 - b) **CONTOS DE NENOS**: 1) **Nenos entre dez e quince anos**: Un premio de 2.000 pesetas; 2) **Nenos de menos de dez anos**: Un premio de 1.000 pesetas.
- 7.ª Os orixinais mandaránse por triplicado non mantendo a Agrupación Cultural «O FACHO» correspondencia cos concursantes nin obrigándose á devolución dos orixinais non premiados.
- 8.ª O fallo dos premios será dado a conocer o día 17 de maio, **DIA DAS LETRAS GALEGAS**.
- 9.ª Somentes entrarán en concurso aqueles contos que teñan a entrada no domicilio da Agrupación Cultural «O FACHO» (rúa de Federico Tapia, núm. 12-1.º, A Cruña), denantes do día 1 de maio do 1975.
- 10.ª A Agrupación Cultural «O FACHO» resérvase o dereito de desinar o Xurado que há de fallar os premios, así como o sistema de elección dos contos ganadores do concurso.
- 11.ª En ningún caso poderán ser declarados desertos os premios que se institúan, a non ser por falla de orixinais suficientes.
- 12.ª Calquer duda ou custión que se plantexe con respecto a estos premios, será resolta exclusivamente pola Xunta Directiva da Agrupación Cultural «O FACHO».
- 13.ª A Agrupación Cultural «O FACHO» terá opción preferente para a publicación dos traballos premiados dentro de un prazo de 18 meses, contados a partir da data de comunicación do fallo do Xurado, sendo a propiedade intelectual da obra premiada do seu autor, adoptándose as normas do INLE no caso de establecer contrato por ambas partes.
- 14.ª A participación neste concurso presupón a aceptación expresa das presentes bases.

A Cruña, febreiro do 1975

Bases do oitavo concurso de contos infantís O Facho

O CATAVENTOS

Mecanoscrito do relato "O cataventos"
para a oitava edición do concurso de contos infantís do Facho (1975)
O texto foi distinguido co primeiro premio

27 de abril
REAL ACADEMIA GALEGA

Cando os arbres eran pequeniños -que tódalas cousas, denantes de seren grandes, foron pequenas- o mundo non era coma hoxe. As casas eran baixiñas, o xusto pra que as vacas non rompesen os cornos ó entraren nas cortes. As mazáns, as cereixas e máilas laranxas collíanse coa man. Os paxaros tecían os seus nidos entre as espiñas das roseiras e sóio os máis medofentos, que sempre os houbo, agachábanos entre as tellas. Por riba dos tellados só se miraba a torre da cirexa, o fume das chemineas e máilas nubes que ás veces pasaban voando cara ó norte, ás veces voltaban -cansinas- cara ó sur e ás veces durmíanse sobor da aldea.

Cando as nubes durmían era cando se regaban as veigas. Porque as nubes sonche coma as rapazas pequenas, que, cando están durmidifias, mexan por elas. Por eso cando as nubes durmen comenza a chover e non para hastra que chega o sol e as desperta. Entón teñen moita vergenza e fuxen polos camiños do ceo hastra que chegan ós montes e alí paran.

Neste mundo que che digo o máis importante era vivir en liberdade. Vivían as froles e os paxariños. As mazáns e máilas formigas. As erbas e máilas vacas. E ós froles, ós paxariños, ós mazáns, ós formigas, ós erbas e máis ós vacas gustáballes tanto a choiva coma o sol. Coa choiva bebían, refrescábanse, lavaban a cara e máis soñaban. Co sol quentábanse, larapetaban, fermoseaban e máis sorrían.

Sóio ós galiñas lles estaba privada esta boandanza... E a culpa era toda de don Pío, un galo que mandaba nelas e xa de paso tamén nos paxariños que as roldaban por mor do millo.

É que lle gustaba mandar.

Érache un mozo garrido e tal don Pío. Ollos de vidro dourado. Por sombreiro, unha cresta roxa que ás veces parecía cereixa e ás veces lume. De traxe sóio che sabería decir que era o máis elegante que miréi; nin de seda nin de lá. De prumas rechamántes, lixadas de ouro nas azas e máis na cola. O seu camiñar era fachenoso:

Eiquí estóu -kikiriki-
pra que miren as galiñas
quén é o que manda eiquí.

...que era moi guapa, pensaba ó miralo:

REAL ACADEMIA GALEGA

-Se eu non fose unha femia, se todas esas parvas me deixasen a mín comé-los millores grans, iba ver ese lampantín quén era o máis fermoso...

E voltaba a cabeza pra outro lado.

A Mourapitiña -que era un pouquiño vella e máis xordacando miraba a don Pío co peito abaloufado e co pescozo estarricado, coidaba que se lle trasgolara algún gran e quería axudarlle. E, cada vez que se achegaba a el -¡zas!- don Pío dáballe un moque.

Ela pensaba:

-Se non comeses tanto, lampantín...

As Teixaspitiñas -que che eran moitas- facían unha ringleira detrás de don Pío. Cando el comenzaba:

Eiquí estóu -kikirikí-

elas contestaban:

Sí, sí, SÍ... Sí, sí, sí, SÍ.

Cando el decía:

pra que miren as galiñas

elas:

xa te miran as teixiñas.

E cando el, coa voz inzada, remataba:

quén é o que manda eiquí.

Elas coreaban:

e a moita honra o servir.

Érache unha canción tan tristeira...

A Pombapitiña -coitada-, como era nova no galiñeiro e non conocía aínda os costumes, choutóu enriba do bordo só pra saber quén cantaba daquela maneira. E a Pintapitiña -que era moi espiliada e as cheiraba todas- berróulle:

-¡Baixa de ahí!

Pero xa era tarde...

Don Pío miróu aquel pulo limpo e lixeiro e pensóu:

Eu son o que manda eiquí

i esa parva de galiña

voa máis alto ca mín.

E comenxóu a debecer de envexa.

En atopaba acougo. Mesmo os paxariños que roldaban por mor do ~~hilo~~ ~~estar~~ ~~for~~ ~~en~~ ~~os~~ ~~diversos~~ ~~cas~~ ~~de~~ ~~la~~ ~~sentir~~ unha carraxe

aceda, Un día mesmo chegou a embullar dunha peteirada a un xilgaro. Tan ben que cantaba o inocente...E, aínda que non lle millorou a voz nin lle medraron as azas, coidou que non estaría mal comer un cada día. Pero, sin dúbida, o máis importante pra don Pío era matinar e matinar. Ver de qué xeito podía roubarlle as azas á Pom-bapitiña.

Se eu son o que manda eiquí
que ésa teña millor pulo
non o podo permitir.

E as Teixeaspitiñas:

Sí, sí, Sí... Sí, sí, sí, Sí.

Don Pío sentíase medrado e -¡zas!- larábala un pardal.
A esa parva de galíña
heille de pispá-las azas
pra lle dar máis forza ás miñas.

E as Teixeaspitiñas:

Hanche axudar as Teixeíñas.

Don Pío afoutábase e -¡zas!- engulipaba un melro.
Ides ver -kikiriki-
que pode voar moi alto
o gelo que manda eiquí.

E as Teixeaspitiñas:

E a moita honra o servir.

Foron moitos os días que don Pío pasou matinando na Pom-bapitiña e nas súas azas. Comela non lle servía de nada, porque de embullar paxaros só conseguía dor de barriga e mala sonda. ¿Depenala? Ah... Ésta era a saída e de seguro que as Teixeaspitiñas lle botarían unha man.

E craro que lla botaron.

po...lá...noi...te
a...mo...di...ño
de...pe...na...ron
as...Tei...xi...ñas
as...Tei...xi...ñas
re...ga...la...ron
a...don...Pí...o
a...don...Pí...o

e, despois de lla botar, a Pom-bapitiña, coa súa man, roubarlle as súas azas, aínda

lles parecía que fixeran pouco por el. Entón acordaron rubir unha sobor da outra hastra acadar unha altura semellante á da torre. Pouco lles faltaría... E don Pío

do ha se do
bin un do la
ru ha a chen ti
foi un fa a

hastira que pousou as patas na derradeira Teixapitiña, premendo sin compaixón na súa cabeza. De alí á tellado pouco lle faltaba e pouco tivo que brincar pra pousar nel.

Xa enriba, o primeiro que fixo foi contá-las tellas e cavilar a cuántos metros estaría do chan. Isto -supoño eu- facíao pra saber cómo era de importante... E debéu pensar que o era moito, porque xa loguño quixo fachendear. E dígoche que quedou aleuto á decatarse de que as súas asas, remendadas coas prumas da Pombapitiña, non eran nin máis longas nin máis áxiles. Pesábanlle coma o chumbo e cáseque non podía afastalas do corpo.

O que lle iba medrando, medrando, eran as patas. Cada vez máis longas, cada vez máis delgadas, cada vez máis ríxidas... Hastira que remataron por lle quedar chantadas nas tellas.

E o seu corazón quente iba arrecendo. Aquel corazón que se lle facía grande a pulos de soberba iba mingando dentro do seu peito. Pero, cando comenzou a decatarse do mal que se está sin corazón, xa tampouco tiña sangue, nin ollos, nin voz pra cantar... Tampouco sabía por qué lle vifera aquela teima de rubir máis alto cós demais.

Pra baixar compríalle ceibá-las patas e tíñaas xa sin tentos. Compríalle, polo menos, que as Teixapitiñas mirasen pra el e que se amerceasen da súa coita. Pero elas andaban moi atarefadas na conquista de don Pisco, o sucesor de don Pío. O caso é que chegou a noite e o malpecado comenzou a sentir frío. Zorregáballo o vento de eiquí e de alí. Premíalle o corpo todo hastira llo deixar coma unha folla de ferro. Obrigábaso despois a dar voltas e máis voltas...

O de dar voltas -decía pra si- aínda pagaba a pena tendo ollos, porque así podía axexar todo o que pasa por ahí embaixo. Pero sin

Ademáis aquela noite os arbres deron en medrar e coas súas leries mesmo nin deixaban escoitar o que se falaba no chan.

¿Por qué medrarían os arbres?

A Pintapitiña di que foi pra poñé-los niños dos paxaros onde non poidesen chegar nunca as Teixaspitiñas.

A Mourapitiña coida que foi de mirar pró ceo.

A Pombapitiña está segura de que choraron hastra a boca-noite e logo medraron coas bágoas quentíñas que empuzaron.

A Roxapitiña parécelle que éste é o seu xeito de fuxir porque, tendo raíces, non poden correr.

¿Por qué medrarían tanto os arbres?

O certo é que alí tés a don Fío encumeado e terecido. Rolando contra gusto, sacendo de cataventos.

E xa ninguén para mentes nel. Somentes don Xosé, o señor abade, sabe o que lle pasa. Sábeo porque ten o costume de rezar no adro e xa está afeito a que lle caian as súas bágoas. Na cabeza, na sotana, nas mans... Mesmo no libriño mouro das súas oracións.

Don Xosé, que é moi bo, bóttalle unha miradiña amiga:

-¿Tés frío?

Pero o Cataventos é de ferro.

-¿Tés sede?

Pero o Cataventos non ten gorxa.

-¿Estás soio?

Pero o Cataventos non ten corazón.

Entón o señor abade, amodiño, vai sacando as bágoas da cabeza, da sotana, das mans e máis do libro e vai poñéndoas nas follas das roseiras pra que as beban os paxariños cando sequen as fontes.

Sóio o señor abade sabe o que lle pasa ó Cataventos e por sóio el desexa que baixe algún día. E sabe que baixará, se cadra acochado nunha bandada de paxariños.

Agrupación
Cultural "O FACHO"
Federico Tapia, 12-1.º C
A CRUÑA

FALLO DO "VIII CONCURSO DE CONTOS INFANTÍS "O FACHO"

- * Mª Victoria Moreno, primeiro premio con "O cataventos"
- * Eliseo Alonso e Xavier Rodríguez Barrio, segundo e terceiro cos contos "O cabaliño que fuxira do curro" e "A estrela e a frol", respectivamente.
- * Marcos Arias e Carlos Canosa, primeiros premios en "Contos de nenos".

De conformidade coa condición 3ª das bases polas que se rixeu o "VIII Concurso de contos infantís "O Facho", dotado con 25.000 pesetas e patrocinado, o mesmo que as edicións pasadas, pola "Caixa de Aforros da Cruña e Lugo", hoxe, "Día das Letras Galegas", fáise coñecemento público do fallo emitido polo Xurado nomeado no seu día.

Integrado por don Marino Dónaga Rozas, académico e escritor, como presidente, e a señorita Pilar Rodríguez Varela, licenciada en Filoloxía Románica, don Ramón Fraaga García, catedrático de Lingua e Literatura, don Xosé Fernández Ferreiro, xornalista e escritor, e don Xosé L. Rodríguez Pardo, abogado e directivo da entidade organizadora do certame, como vocáís, actuando de segredario sin voto don Eduardo Martínez Suárez, tamén directivo de "O Facho", tomou os acordos seguintes sobre dos 96 traballos presentados (85 na sección "Contos pra nenos" e 11 na de "Contos de nenos")

A) CONTOS PRA NENOS

- Primeiro, premio de 12.000 pesetas, ao conto "O cataventos", que presentado baixo o lema "27 de abril" resultou ter por autora a Mª Victoria Moreno Márquez, Profesora de Lingua e Literatura do Instituto Femenino de Pontevedra e escritora.
- Segundo, premio de 6.000 pesetas, ao conto "O cabaliño que fuxira do curro", presentado baixo o pseudónimo "Almansur" e do que resultou ser autor Eliseo Alonso, escritor, residente en Goián-Tui (Pontevedra).
- Terceiro, premio de 4.000 pesetas, a "A estrela e a frol", conto presentado baixo o lema "Guriol" e que é da autoría de Xavier Rodríguez Barrio, estudante, residente en Santiago de Compostela.
- Mención Honorífica a cada ún dos seguintes contos: "O enano e o xigante", de R^ñ Félix Vergara Vilaríño, de Santalla de Lóuzara, Samos (Lugo); "Anduriña Branca", de Xosé Dono Iglesias, residente en París (Francia); "O castelo das tres adiviñanzas", de Xosé A. Martínez Oca, de A Cruña; "O conto das miñas pitas", de Ana María Fernández Martínez, de Muxía (A Cruña); e "O Roxón", de Roberto Blanco Valdés, de A Estrada (Pontevedra).

(segue á volta)

B) CONTOS DE MENOS

1) De dez a quinze anos

Premio Único, de 2.000 pesetas, ao conto "Estrelifia do mar", que ten por autor a Carlos ~~KXXXXXX~~ Canosa Lorenzo, de 13 anos, residente en Muxía (A Cruña).

2) De menos de dez anos

Premio Único, de 1.000 pesetas, ao conto "As aventuras de Xoán, Miguel e Marcos, "os tres curmáns", do neno de 9 anos Marcos Arias Castaño, de Vigo.

Mención Honorífica ~~XXXXXXXXXXXX~~ ao Departamento de ~~KM~~ Linguaxe da Agrupación Escolar de Muxía (A Cruña), á Escola Graduada de Sárdoma-Vigo e ao Colexio Ponte do Pasaxe, Perillo (A Cruña).

Xavier Senín

- Vilagarcía de Arousa

Agrupación Cultural O Facho

A Coruña

Estimados señores:

O motivo da presente é comunicarlles que a Editorial de Abadía de Monserrat en Cataluña quere editar en catalán un conto que foi premiado no concurso desa Asociación no ano 1975. Trátase de O Cataventos de Mª Victoria Moreno. A autora está de acordo con que se faga esta traducción e solicita que se lle conceda a autorización para a versión catalana citando, por suposto, que o orixinal galego pertence á súa Asociación.

Rógolles teñan a amabilidade de enviarlle directamente á autora a autorización que solicitamos ó seu enderezo particular de Pontevedra:

Mª Victoria Moreno Márquez
Avda. de Vigo, 15 - 3° C
36003 - PONTEVEDRA

Sen máis reciba un saúdo moi cordial

Xavier Senín

Carta de Xavier Senín ao Facho solicitando autorización para traducir e publicar en catalán o conto "O cataventos"

REAL ACADEMIA GALEGA

Real Academia Galega

Rúa Tabernas, 11

15001 A Coruña

Tlf. 981 207 308

Fax 981 216 467

secretaria@academia.gal

www.academia.gal

REAL ACADEMIA GALEGA

